

Командний підхід – важлива складова успішного функціонування інклюзивної системи освіти

У статті розглянуто питання формування команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням; відображено структуру членів команди супроводу. Зазначено, що склад команди супроводу визначається з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП – запорука успішної реалізації моделі інклюзивної освіти.

Ключові слова: інклюзивне навчання, дитина з особливими освітніми потребами, команда психолого-педагогічного супроводу, професійне співробітництво.

Зібратися разом – це початок,

Залишитися разом – це прогрес,

Працювати разом – це успіх.

Генрі Форд

Інклюзивна освіта – перший крок до реального визнання значущості особистості кожної дитини, ствердження її індивідуальності, забезпечення її подальшого повноцінного та гідного життя в суспільстві. Сучасне громадянське суспільство неможливе без активного залучення всіх його членів у різні види діяльності, поваги прав і свобод кожної окремої людини, забезпечення необхідних гарантій безпеки, свободи і рівноправності.

Одна з важливих умов впровадження інклюзивного навчання у закладі освіти – організація професійного співробітництва команди психолого-педагогічного супроводу, результатом якого має стати освітнє середовище, максимально сприятливе для різнобічного розвитку всіх учнів, у тому числі й учнів з особливими освітніми потребами.

У сучасній психолого-педагогічній літературі поняття «психолого-педагогічний супровід» розглядається досить широко. Використовуються терміни, що є ідентичними до понять «співробітництво», «допомога», «сприяння», «підтримка», під супроводом інколи розуміють медичну або соціальну складову цього процесу. Але це поняття є більш об'ємним.

На думку С.П.Миронової, психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в закладі освіти з інклюзивним навчанням – це взаємоузгоджена комплексна діяльність команди фахівців та батьків дитини, спрямована на створення необхідних умов, що сприяють розвитку особистості дитини, засвоєнню нею знань, умінь і навичок, успішній адаптації, реабілітації, її самореалізації та інтеграції в соціум [7, с.64].

Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу регламентує Наказ Міністерства освіти і науки від 08.06.2018 № 609 «Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти», який визначає склад, основні завдання та функції учасників команди супроводу. Зокрема склад команди містить постійних учасників та залучених фахівців. У закладі загальної середньої освіти такими посадовими особами є директор або заступник директора з навчально-виховної роботи, учитель початкових класів (класний керівник), асистент учителя, практичний психолог, соціальний педагог, учитель-дефектолог (з урахуванням освітніх потреб дитини), учитель-реабілітолог та батьки або законні представники дитини з ООП. Залученими фахівцями є медичний працівник закладу освіти, лікар, асистент дитини (з урахуванням потреб дитини), спеціалісти системи соціального захисту населення та служби у справах дітей.

Склад команди супроводу визначається з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП.

Основним замовником започаткування інклюзивної освіти в конкретному освітньому закладі є батьки дитини, які також входять до команди супроводу. Батьки несуть відповідальність за виховання в сім'ї. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини, вони є ініціаторами вступу дитини з ООП до школи та створення інклюзивного класу. Батьки є учасниками розробки ІПР та аналізу результатів; здійснюють супровід дитини у виконанні завдань, та підтримують зв'язок із освітньою установою.

Уміння налагодити партнерські стосунки з батьками дітей із ООП – також одна із складових успіху ефективної командної роботи.

Аналіз науково-педагогічної літератури та освітньої практики свідчить, що команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання має трьохрівневу структуру, зазначену на рис. 1:

Рис.1. Трьохрівнева структура інклюзивного навчання в закладі освіти

Психолого-педагогічний супровід– це комплексна система заходів з організації освітнього процесу і розвитку дитини, передбачена індивідуальною програмою розвитку (ІПР).

На команду психолого-педагогічного супроводу (КППС) покладається виконання таких завдань:

- збір інформації про особливості розвитку дитини, її інтереси, труднощі, освітні потреби на етапах створення, реалізації та моніторингу виконання ІПР;
- визначення напрямів психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових послуг, що можуть бути надані в межах закладу освіти на підставі висновку ІРЦ, і забезпечення надання цих послуг;
- розроблення ІПР для кожної дитини з ООП і моніторинг її виконання з метою коригування та визначення динаміки розвитку дитини;
- надання методичної підтримки педагогічним працівникам закладу освіти з організації інклюзивного навчання;
- створення належних умов для інтеграції дітей з ООП в освітнє середовище;
- проведення консультативної роботи з батьками дітей з ООП щодо особливостей

їхнього розвитку, навчання і виховання;

- проведення інформаційно-просвітницької роботи у закладі освіти серед педагогічних

працівників, батьків і дітей з метою недопущення дискримінації та порушення прав дитини, формування дружнього і неупередженого ставлення до дітей з ООП.

За посадовими обов'язками члени команди супроводу здійснюють діагностико-аналітичну, навчально-розвиткову, корекційну, консультативну, профілактичну та просвітницьку функції.

Професійну та успішну команду супроводу в інклюзивному освітньому закладі вирізняють такі характеристики:

- *спільні ціннісні орієнтири та філософія освіти у залученні дитини з ООП в освітній простір;*

- *взаємна додатковість професійних позицій і розуміння ситуації розвитку дитини, співпраця на різних етапах роботи;*

- *єдина професійна мова та компетенції;*

- *достовірна інформація щодо дитини, динаміки її розвитку, яка надається вчителями та спеціалістами один одному;*

- *координація та організація професійних дій у складних та критичних ситуаціях роботи з дитиною;*

- *постійне підвищення кваліфікації.*

Запорукою успішної реалізації моделі інклюзивної освіти є ефективна співпраця вчителів, відповідних фахівців, батьків та учнів – команда, яка забезпечить підтримку.

Кожен член команди має свої посадові обов'язки відповідно до законодавчої бази інклюзивної освіти в Україні:

- **вчитель початкових класів та вчителі-предметники загальноосвітньої підготовки** – проводять уроки, реалізуючи не лише освітні, а й корекційні цілі навчання дітей з ООП, передбачені спеціальними освітніми стандартами; виконують рекомендації корекційного педагога, психолога щодо індивідуального підходу до дитини чи закріплення певних навичок;

- **вчитель початкових класів/класний керівник разом із асистентом учителя, практичним психологом** – відповідають за формування колективу групи/класу, роботу з батьками;

- **корекційні педагоги** - проводять корекційно-розвиткові заняття. Зокрема:

- **логопед** працює з дітьми, які мають порушення мовлення, інтелекту, ЗПР, ОРА, комплексні порушення; за наявності мовленнєвих порушень і з дітьми, що мають проблеми зору;

- **учитель-дефектолог (тифлопедагог)** проводить спеціальні корекційні заняття з дітьми, які мають порушення зору, спрямовані передусім на розвиток їхньої орієнтації в просторі, мобільності тощо;

- **учитель-дефектолог (сурдопедагог)** розвиває слухове сприймання та формує вимову дітей з вадами слуху;

- **учитель-дефектолог (олігофренопедагог)** працює з дітьми, які мають вади інтелекту або затримку психічного розвитку; за рішенням ІПЦ заняття цього спеціаліста з розвитку пізнавальної діяльності можуть поєднуватись із заняттями із психологом;

- **учитель-реабілітолог (ортопедагог)** проводить корекційні заняття з дітьми, які мають порушення опорно-рухового апарату (ОРА);

- **роботи психолога** потребують діти із вадами інтелекту, ЗПР, емоційно-вольової сфери; також за наявності певних проблем (порушення поведінки, синдром дефіциту уваги, особистісні проблеми тощо).

Для дітей із розладами спектру аутизму (РСА) спеціалісти визначаються з огляду на комплекс індивідуальних особливостей. Провідним фахівцем у корекційній роботі з цією категорією дітей, зазвичай, є психолог. Проте за наявності інтелектуальних, мовленнєвих чи інших порушень корекційні заняття з дитиною з РСА можуть проводити й олігофренопедагог, логопед та інші фахівці.

- **Соціальний педагог** – визначає дітей з труднощами взаємодії з оточуючими та тих, які опинились у складних життєвих обставинах; допомагає класному керівнику в інтеграції дитини з ООП в колектив однолітків; сприяє залученню дитини з ООП до позашкільних закладів; представляє інтереси дитини у відповідних органах і службах.

- **Практичний психолог** – виявляє дітей із труднощами в навчанні, спілкуванні й скеровує їх до фахівців; спостерігає за дитиною з метою виявлення її індивідуальних особливостей; бере участь у комплексному вивченні дитини й складанні ІПР; консультує педагогів, батьків.

- **Асистент учня** (з урахуванням потреб дитини) – забезпечує соціально-побутові потреби дитини, під час уроків так і позакласній діяльності; допомагає у пересуванні, переодяганні, харчуванні та задоволенні інших потреб дитини.

- **Асистент вчителя** – це посередник між дитиною з ООП та іншими дітьми і дорослими в освітньому середовищі. До функцій асистента в межах команди супроводу відносяться: допомога в організації освітнього (виховного) процесу дитини з особливими освітніми потребами, участь у розробці індивідуальної програми розвитку; участь у підготовці індивідуального навчального плану та/або індивідуальної навчальної програми; адаптація навчальних матеріалів з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності дитини з особливими освітніми потребами. Участь асистента вчителя дуже важлива на всіх етапах взаємодії команди супроводу. Мета роботи асистента вчителя полягає в організації умов для успішного включення дитини з особливостями розвитку в середовище школи [1, с. 14].

Однією з організаційних форм діяльності команди психолого-педагогічного супроводу (КППС) є засідання її учасників, яке проводиться не менше трьох разів упродовж навчального року. У разі потреби складаються позачергові засідання. Ініціювати позачергове засідання КППС може будь-хто з її учасників.

Головою засідання команди психолого-педагогічного супроводу є директор або заступник директора з навчально-виховної роботи в закладі загальної середньої освіти.

Рішення засідання КППС приймаються за результатами колегіального обговорення інформації кожного її учасника відкритим голосуванням (за умови присутності на засіданні не менше 2/3 від загального складу). Рішення засідання команди психолого-педагогічного супроводу оформлюється протоколом, який веде секретар засідання. Протокол засідання підписується головою, секретарем і всіма учасниками засідання. Секретар призначається із числа складу постійних учасників КППС. Результатом засідання команди супроводу є рішення про затвердження Індивідуальної програми розвитку (ІПР), або внесення змін до ІПР.

Відповідно до висновку ІРЦ, індивідуальної програми реабілітації дитини з інвалідністю (за наявності), розробляється Індивідуальна програма розвитку групою фахівців (командою супроводу дитини з особливими освітніми потребами) до якої обов'язково входять батьки учня або його законні представники.

Індивідуальна програма розвитку (ІПР) складається на основі висновку про комплексну оцінку та результатів психолого-педагогічного вивчення дитини з ООП фахівцями закладу освіти упродовж двох тижнів від початку навчання дитини. За цей час команда супроводу доповнює висновки фахівців ІРЦ результатами власних оцінок та спостережень.

Відповідно до особливостей розвитку дитини з ООП команда супроводу розробляє Індивідуальний навчальний план (ІНП) та Індивідуальну програму розвитку (ІПР) у закладі загальної середньої освіти. КППС визначає способи адаптації (у разі потреби модифікації) освітнього середовища, навчальних матеріалів відповідно до потенційних можливостей і з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку дитини з ООП.

Команда психолого-педагогічного супроводу формує та узгоджує з батьками розклад психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових занять дитини з ООП, що проводяться педагогічними працівниками закладу освіти або залученими фахівцями ІРЦ, інших закладів, фізичними особами, які мають право здійснювати освітню діяльність у сфері освіти.

Отже, інклюзивна освіта у закладах загальної середньої освіти має відображати одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства.

Запорука успішної реалізації моделі інклюзивної освіти – склад команди супроводу, який формується з урахуванням освітніх потреб дитини з ООП. Але найголовніше – дитина вчиться життєдіяльності в оточенні дітей, що формує спрямованість до повноцінного життя, до усвідомлення власної спроможності, підвищення якості власного буття. Такі концептуальні положення є основою інклюзивного навчання у Новій українській школі.

Список використаних джерел та літератури

1. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально – методичний посібник/ Кол. авторів Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М., та ін.. За заг. ред.. Даниленко Л.І., - 2-ге видання, стереотипне – К.: ФО – П.Парашин І.С., 2010 – 128 с.
2. Ленів З. Особливості реалізації інклюзії та підготовки відповідних фахівців: проблеми, досвід, перспективи / З. Ленів // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – Серія 19 : корекційна педагогіка та спеціальна психологія. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. – Вип. 28. – С. 119–125.
3. Миронова С. П. Робота фахівців з сім'ями, які виховують дітей з особливими освітніми потребами // Актуальні питання корекційної освіти, Випуск N 9. – 2017.
4. Миронова С. П. Педагогіка інклюзивної освіти [навчально-методичний посібник] / С. П. Миронова. – Кам'янець-Подільський, 2016. – 164 с.
5. Наказ Міністерства освіти і науки України № 609 від 08.06.2018 року «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
6. Організація інклюзивного навчання у школі [Текст]: [практ. матеріали] / В. Ночовка, В. Головка, О. Тимошук; [упоряд. Ж. Сташко]. - Київ: Шкільний світ, 2014. - 126, [1] с. - (Бібліотека "Шкільного світу") (Сучасна школа України. Бібліотека). - Бібліогр.: с. 127.
7. Підготовка педагогічних кадрів до роботи з різними категоріями дітей: виклики та можливості : матеріали міжвузівської (заочної) науково-практичної конференції (Хмельницький, 28 лютого 2018 року). – Хмельницький : ПП «А.В. Царук», 2018. – С. 135–138.

Шаправська Н.М.,

старший вчитель української мови та літератури
Нетішинської ЗОШ І-ІІІ ступенів №1

Інфомедійна грамотність як засіб розвитку критичного мислення учнів на уроках української мови та літератури

У статті розглянуто сучасні наукові підходи щодо поняття інфомедійна грамотність та її формування у процесі вивчення української мови та літератури. На прикладі власного педагогічного досвіду запропоновано форми роботи та вправи на уроках української мови та літератури з метою формування та розвитку культури пошуку, аналізу, використання інформації, встановлення джерел інформації, її достовірності та характеру, ознайомлення з поняттям плагіату і його запобіганням.

Ключові слова: інфомедійна грамотність, медіа, соціальні мережі, інтернет, текст, фейк, маніпуляції, плагіат.